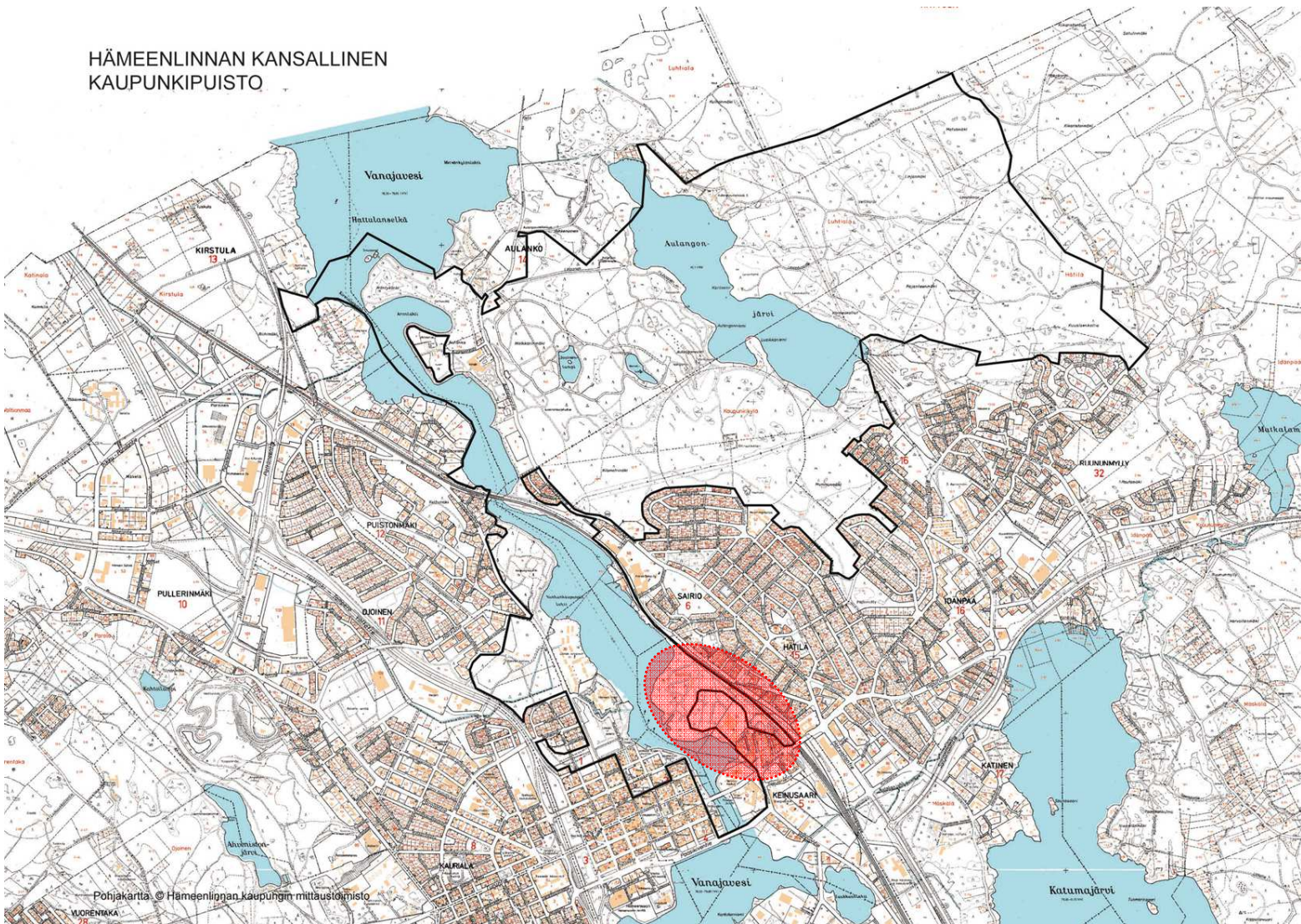

Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto

Rajausmuutoshakemuksen selostus

15.11.2016

HÄMEENLINNAN KANSALLINEN
KAUPUNKIPUISTO

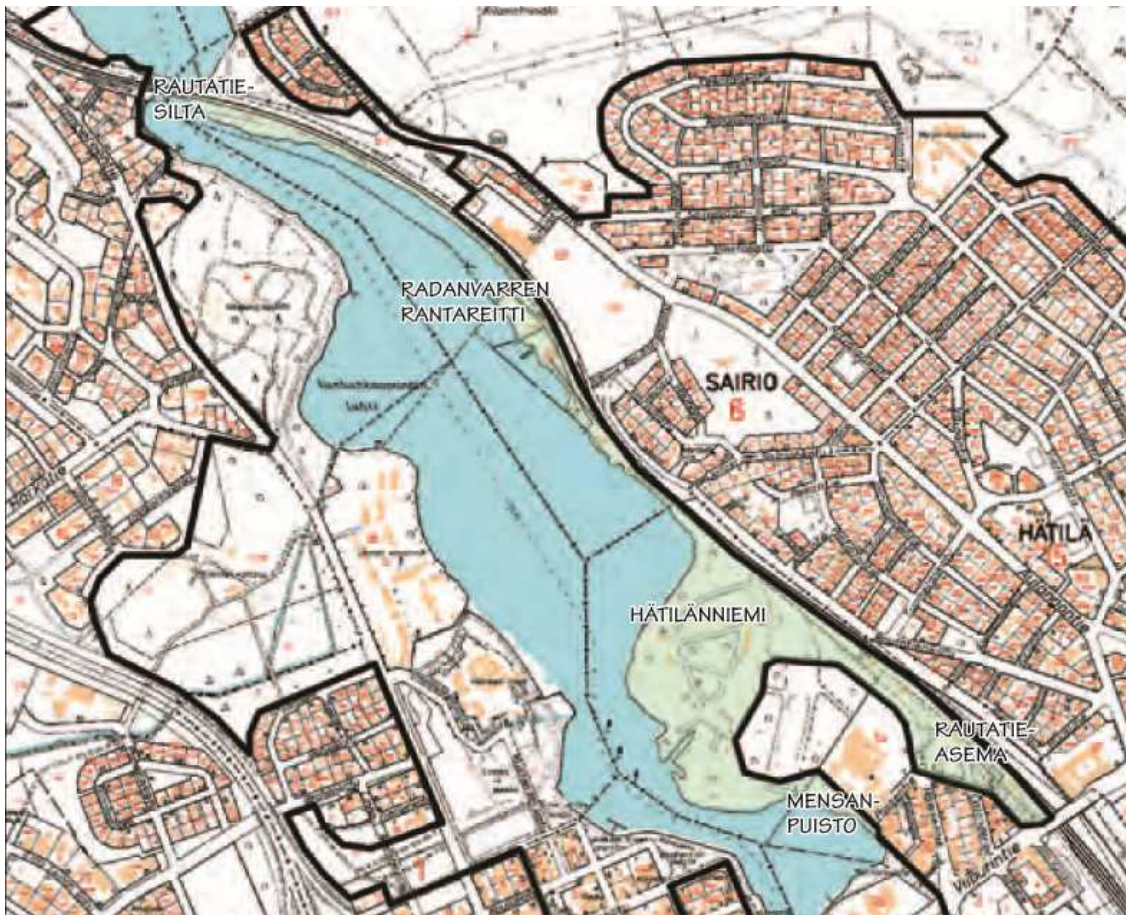
Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	3
2.	Lähtökohdat	5
2.1	Kaavatilanne	6
2.1.1	Kanta-Hämeen maakuntakaavatilanne	6
2.1.2	Yleiskaavatilanne	8
2.1.3	Asemakaavatilanne	9
3.	Rajausmuutosalue ja kohteet.....	11
3.1	Muutokset aluerajaukseen	11
3.2	Maanomistus	13
3.3	Rajausmuutosalueiden arvot.....	14
3.3.1	Kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneus.....	14
3.3.2	Luonnonympäristö, luonnon monimuotoisuus.....	15
3.3.3	Historialliset ominaispiirteet ja kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvät kaupunkikuvalliset arvot	21
3.3.4	Sosiaaliset, virkistyselliset tai muut erityiset arvot	24
4.	Prosessi.....	25
5.	Rajausmuutoksen vaikutukset kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuuteen	26
5.1	Rajausmuutosten suhde kansallisen kaupunkipuiston arviointikriteereihin	26
5.2	Rajausmuutosten muita vaikutuksia kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuuteen	27
6.	Alueidenkäytön kehityksen tavoitteet ja vaihtoehdot rajausmuutokselle	28
7.	Puiston hoito ja käyttö	29
8.	Toteuttaminen ja kustannukset	29
Liite 1.	Kansallisen kaupunkipuiston muutettu rajausta ja YM:n päätöksen N:o 1/5541/2000 mukainen rajausta (1:10 000)	
Liite 2.	Kansallisen kaupunkipuiston muutettu rajausta (1:10 000)	
Liite 3.	Kansallisen kaupunkipuiston muutettu rajausta, Osa-alue asemanseutu ja radanvarsialueet (1:7 000)	

1. Johdanto

Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin ympäristöministeriön päätöksellä 10.1.2001 Hämeenlinnaan. Kansallisen kaupunkipuiston ytimen muodostaa Hämeen keskiaikainen linna ympäristöineen. Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluu linnan ympäristön lisäksi keskustan koilliskulman alueen puistot, puutalokorttelit ja koulut, Verkatehdas ja Vanajaveden rannat Paasikiventien sillalle asti, asemanseutu ja radanvarsialueet sekä Aulangon alue.

Nyt haettavana oleva rajauseru koskee kansallisen kaupunkipuiston käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaista aluekokonaisuutta "Asemanseutu ja radanvarsialueet", johon kuuluvat rautatieasema ympäristöineen, entisen Mensan tehdaskiinteistön ja Vanajaveden välinen Mensanpuisto sekä Hätilänniemi (Varikonniemi). Alue jatkuu kapeana rantakaistaleena Vanajaveden länsirannan ja rautatien välissä rautatiesillalle luoteeseen. Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston perustamishakemuksen selostuksessa (HML kaupunki 9.5.2000) on mainittu, että kansallisen kaupunkipuiston raja Varikonniemessä voidaan tämentää vasta alueen asemakaavallisen suunnittelun yhteydessä.

Kuva 1. Aluekokonaisuus Asemanseutu ja radanvarsialueet Kuva Hämeenlinnan kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta, 2002.

Rajauseruun tarve on noussut esille Asemanrannan asemakaavoituksen yhteydessä. Kaupunkikeskustan merkitys on viime vuosina korostunut mm. yhdyskuntarakenteen eheyttämistavoitteiden johdosta. Kaupungin tavoitteena on toteuttaa Asemanrantaan korkeatasoista asuntorakentamista sekä palveluja pendelöitsijöille ja asukkaille. Alue on keskeisiä lähivuosisien keskusta-alueen laajentumisalueita ja sen toteuttaminen vahvistaa Hämeenlinnan asemaa osana Suomen kasvukäytävää. Osa kaavoitettavasta alueesta kuuluu kansalliseen kaupunkipuistoon ja rautatieasemalla on erityistä merkitystä kansallisen kaupunkipuiston

saavutettavuudelle. Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen muuttaminen on tarpeen, koska ympäristöministeriön lausunnon mukaan kansallisen kaupunkipuiston alueelle ei tule osoittaa liikennealueita, ajoneuvoliikennettä ei tulisi lisätä kansallisen kaupunkipuiston alueella eikä ohjata kaupunkipuiston alueelle läpiajoliikennettä.

Tässä raportissa kuvataan rajausmuutostarpeet ja tarkastellaan edellytykset kansallisen kaupunkipuiston rajauksen muutokselle. Karkeasti kuvattuna tavoitteena on supistaa kansallisen kaupunkipuiston aluetta liikennealueiden osalta ja lisätä sitä vastaavasti muinaismuistoalueella, jolla on kansallisen kaupunkipuiston näkökulmasta erityisiä arvoja.

Kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutos valmistellaan Asemarannan asemakaavan hyväksymisvaiheen yhteydessä siten, että rajausmuutos hakemus käsitellään asemakaavan hyväksymiskäsittelyn yhteydessä kaupunginhallituksessa ja edelleen kaupunginvaltuustossa tavoiteaikataulun mukaisesti loka-marraskuussa 2016. Kaavan ollessa ehdotusvaiheessa julkisesti nähtävillä 4.5. - 2.6.2016 välisen ajan ja lausuntokierroksella, kaavakartalla on esitetty kansallisen kaupunkipuiston perustamisvaiheen (2001) rajaus ja lisäksi ehdotus uudeksi rajaukseksi. Ehdotusta uudeksi kansallisen kaupunkipuiston rajaukseksi on muutettu hieman suhteessa nähtävillä olleeseen kaavaehdotukseen ja sitä koskevaa kaavamääräystä on tarkennettu Ympäristöministeriön lausunnon perusteella. Uusi rajausehdotus on määriteltä ympäristöministeriön ympäristöneuvoksen kanssa käydyssä neuvottelussa 9.6.2016.

Hämeenlinnan kaupunki haluaa edelleenkin kehittää ja laajentaa kaupunkipuistoa myös tulevaisuudessa. Jo kansallista kaupunkipuistoa perustettaessa on hahmoteltu eri rajausvaihtoehtoja ja laajenemissuuntia. Myös kaupunginvaltuusto on tehnyt useita aloitteita kansallisen kaupunkipuiston laajentamisesta. Kansallinen kaupunkipuisto koetaan asumisen ja elämisen laatua parantavana tekijänä.

Kuva 2. Kansallisen kaupunkipuiston rajaus (v. 2001) vihreänä alueena ortokuvan päällä esitettynä.

2. Lähtökohdat

Kansallisen kaupunkipuiston rajausta on perustamisvaiheessa laadittu kartalle mittakaavassa 1:10 000. Kun maankäytön suunnittelua tehdään tarkemmassa mittakaavassa yleensä 1:1000, tulee väistämättä vastaan tilanteita, joissa kansallisen kaupunkipuiston rajausta on tarpeen tarkistaa. Tärkeintä on kansallisen kaupunkipuiston niiden erityisten arvojen vaaliminen, joiden vuoksi kansallinen kaupunkipuisto on perustettu. Yleisen edun kannalta erittäin tärkeä hanke tai suunnitelman toteuttaminen edellyttää nyt kansallisen kaupunkipuiston rajauksen muutosta kohdealueella ”Asemanseutu ja radanvarsialueet”. Maankäyttö- ja rakennuslain 71 §:n mukaisesti puisto voidaan lakkauttaa tai sen määräyksiä muuttaa kunnan hakemuksesta ympäristöministeriön päätöksellä.

Maankäyttö- ja rakennuslain luku 9 *Kansalliset kaupunkipuistot*:

MRL 68 §

Kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto. ([30.12.2008/1129](#))

Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston tarkoituksen kannalta sopivaan käyttöön.

Puistoon osoitetaan ensi sijassa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen, jos puiston perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei anneta aluetta koskevia 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä. ([30.12.2008/1129](#))

MRL 69 § (30.12.2008/1129)

Kansallisen kaupunkipuiston perustaminen

Kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta päättää ympäristöministeriö. Puisto voidaan perustaa kunnan hakemuksesta.

70 §

Puistoa koskevat määräykset

Kansallisen kaupunkipuiston perustamispäätökseen voidaan kunnan suostumuksella ottaa alueen olennaisten arvojen säilyttämiseksi tarpeellisia määräyksiä. Muut alueen hoidon ja käytön kannalta tarpeelliset määräykset annetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa, jonka kunta laatii. ([30.12.2008/1129](#))

Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelun tulee tapahtua vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyy ympäristöministeriö. ([30.12.2008/1129](#))

Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvan alueen kaavoituksessa ja muussa alueeseen vaikuttavassa suunnittelussa ja päätöksenteossa on otettava huomioon puistoa koskevat määräykset.

MRL 71 §

Puiston lakkauttaminen tai määräysten muuttaminen

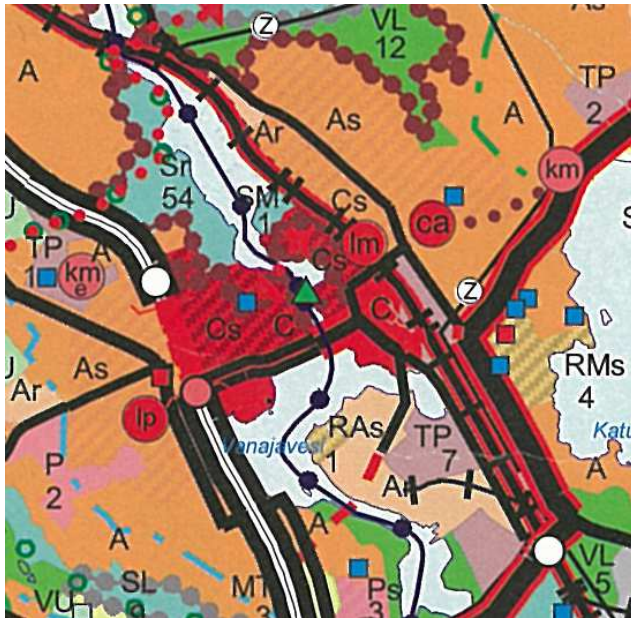
Kansallinen kaupunkipuisto voidaan lakkauttaa tai sen rajausta muuttaa, jos alueen arvo on olennaisesti vähentynyt tai jos yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttaminen sitä edellyttää.

Mitä 69 §:ssä säädetään puiston perustamisesta ja 70 §:ssä puistoa koskevista määräyksistä, koskee soveltuvin osin puiston lakkauttamista ja määräysten muuttamista.

2.1 Kaavatilanne

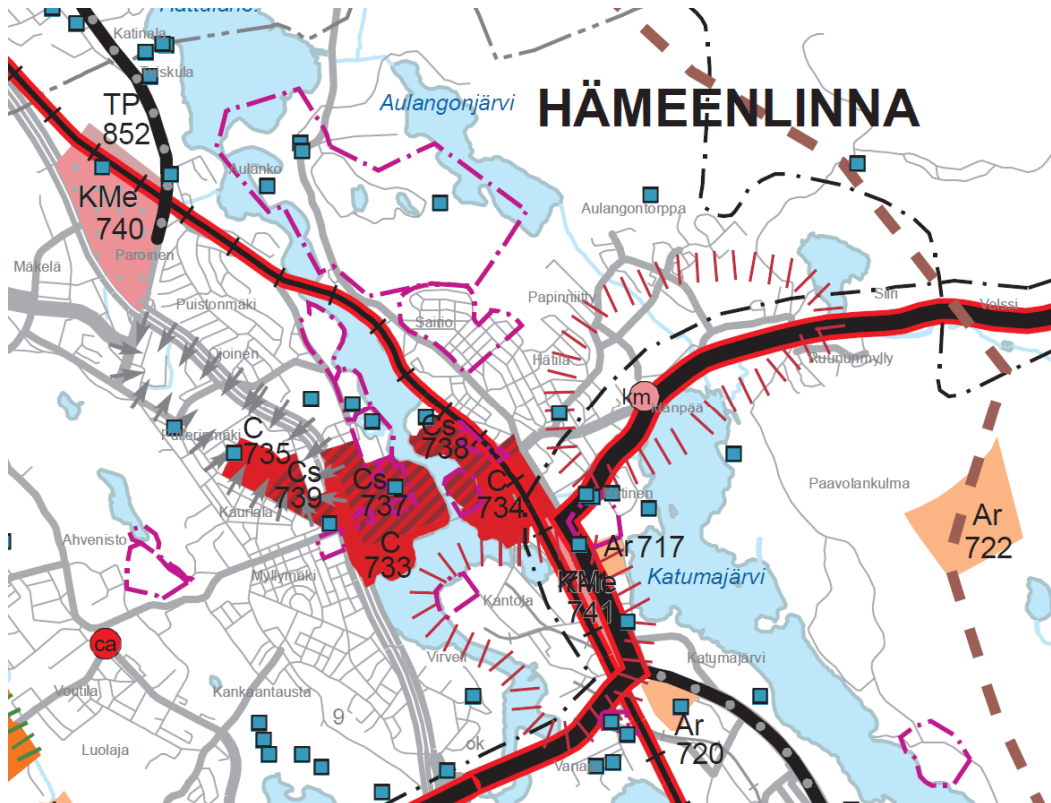
2.1.1 Kanta-Hämeen maakuntakaavatilanne

Valtioneuvosto vahvisti voimassa olevan Kanta-Hämeen maakuntakaavan 28.6.2006. Kanta-Hämeen maakuntakaavassa Asemanrannan asemakaava-alue on pääasiassa *Keskustatoimintojen aluetta, jolla arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä* (Cs) ja muinaismuistoaluetta (SM 1). Lisäksi maakuntakaavassa on osoitettu Kansallisen kaupunkipuiston alue (ruskea palloviiva), joukkoliikenne- tai matkakeskuksen kohdemerkintä (Im) ja merkittävästi parannettava päärata.

Kuva 3. Ote Kanta-Hämeen maakuntakaavasta (Hämeen liitto, 2006).

Maakuntavaltuusto hyväksyi 11.6.2012 1. vaihemaakuntakaavan ja se vahvistettiin ympäristöministeriössä 2.4.2014. Ensimmäisessä vaihemaakuntakaavassa Asemanrannan asemakaava-alue on *Keskustatoimintojen aluetta, jolla arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä* (Cs, 738). Keskustatoimintojen alueen luoteispuolella on kiinteä muinaisjäännös. Kansallisen kaupunkipuiston raja on osoitettu 1. vaihemaakuntakaavassa pistekatkoviivalla. Rautatie on merkitty merkittävästi parannettavana pääratana.

Kuva 4. Ote 1. vaihemaakuntakaavasta (vahv. ympäristöministeriössä 2.4.2014).

Lisäksi 1. vaihemaakuntakaavassa Hämeenlinna kuuluu *kehitettävän liikennekäytävän HHT - vyöhykkeeseen*, joka on päärataan ja kolmostiehen tukeutuva liikennekäytävä.

Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisen ja maakunnallisen kehittämisen kannalta tärkeimmät kehityskäytävät. Asutustaajamien, seutukeskusten palveluvyöhykkeiden ja liikenneverkon kehittäminen on näiden liikennekäytävien varrella kytketty toisiinsa. Tällä kytkennällä pyritään ohjaamaan pääosa uudisrakentamisesta kehitettävän joukkoliikenteen toiminta-alueelle.

Asumisen keskittäminen radanvarsien pysäkkipaikoille ja maantieliikenteen joukkokuljetuksen vaihtopaikoille on osa Kanta-Hämeen pyrkimystä luoda hiilineutraalia yhdyskuntarakennetta, jossa radanvarsille luotavat junapysäkkeihin tai muihin julkisiin kulkuneuvoihin tukeutuvat asumismuodot tarjoaisivat kohteittain vähintään 5000 ihmisen asuinpaikkoja, jolloin esim. paikallisjunien käyttö olisi kannattavaa ja yhdyskuntarakenteen keskitetyistä järjestelmistä saatava hyöty olisi kohtuullisen suuri.

Helsinki-Hämeenlinna-Tampere- vyöhyke (HHT) on valtakunnallisesti tärkeä kehittämiskäytävä ja ylimaakunnallinen kehittämisalue, joka Kanta-Hämeessä käsittää Riihimäen ja Hämeenlinnan kaupunkien sekä Hattulan, Lopen, Hausjärven ja Janakkalan kuntien alueet. Vyöhyke rakentuu taajamien muodostamasta nauharakenteesta.

Valtatie 3:n ja pääradan ympäristön kehittämissuositus (HHT):

Vyöhykettä tulee kehittää laajana yhteistyönä ympäristöltään vetovoimaisen asumisen ja logistiselta sijainniltaan kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan sijoittumista suosivasti päärataan ja 3-moottoritiehen tukeutuen. Liikennejärjestelmiä tulee kehittää kokonaisuutena ottaen huomioon joukkoliikenteen tarpeet keskusasemien, matkakeskusten ja joukkoliikenteen vaihtopaikkojen palvelutason kehittämiseksi. Kaupunki- ja kuntakeskuksia sekä asemanseutuja tulee kehittää korkean palvelutason alueina. Harvialan ja Monnin

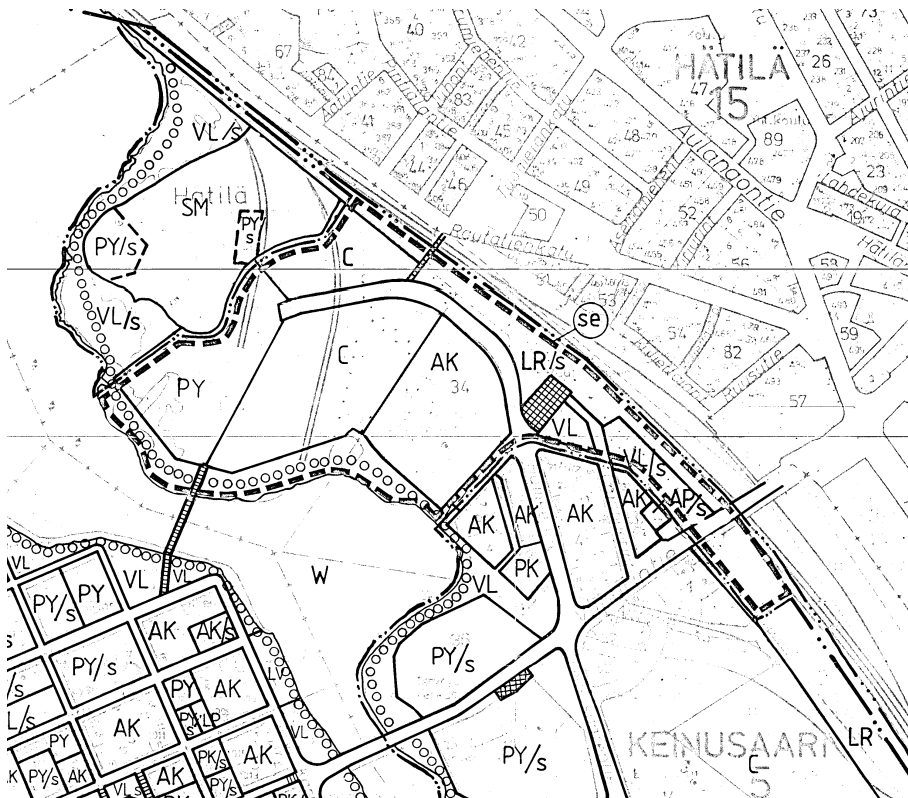
alueilla tulee pitkällä tähtäimellä varautua taajama-alueiden kehittämistarpeisiin. Vyöhykkeen kulttuuri- ja luonnonympäristöön liittyviä vahvuuksia tulee hyödyntää asumisessa ja matkailussa. Alueiden suunnittelussa on otettava huomioon pääradan välityskyvyn lisääminen neliraiteiseksi ja sekä huomioitava mahdollisuus toteuttaa valtatie 3:n moottoritie 3+3 kaistaisena.

Hämeen maakuntavaltuusto päätti 23.11.2015 käynnistää maakuntakaavan kokonaisuudistuksen ja **maakuntakaava 2040** laatimisen. Maakuntakaava laaditaan Hämeen liiton alueelle Kanta-Hämeen maakuntaan. Maakuntakaava laaditaan kokonaiskaavana. Astuessaan voimaan se korvaa Kanta-Hämeen nykyisen maakuntakaavan ja voimassa olevat vaihemaakuntakaavat. Tavoitteena on, että maakuntakaavan 2040 luonnos valmistellaan vuoden 2016 aikana ja maakuntakaavaehdotus valmistellaan vuoden 2017 aikana.

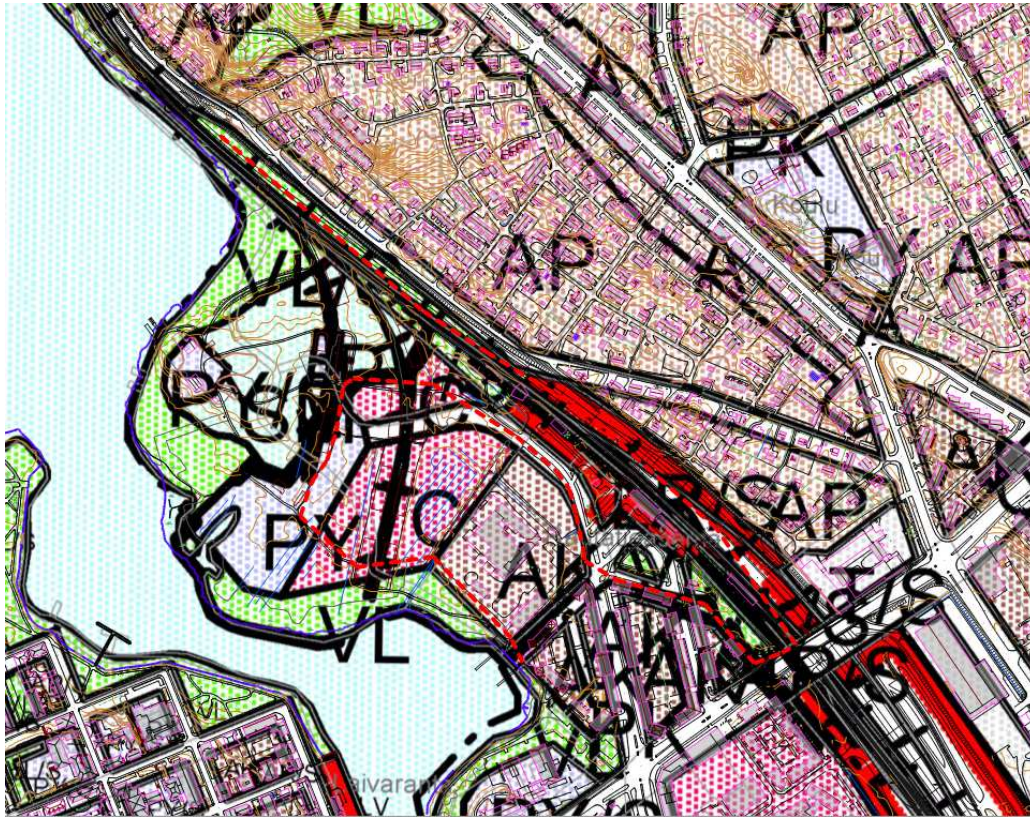
Hämeen liitto on todennut kaavan laadinnan aikana Asemanrannan asemakaavan toteuttavan hyvin maakuntakaavan tavoitteita.

2.1.2 Yleiskaavatilanne

Kaupunginvaltuusto hyväksyi Hämeenlinnan yleiskaavan 19.6.1991. Hämeen lääninhallitus vahvisti kaavan 31.1.1992. Lääninhallituksen vahvistama osayleiskaava on ohje asemakaavan laatimiselle. Hämeenlinnan keskustan osayleiskaavassa alueella on rannat osoitettu lähivirkistysalueeksi. Saharakennusten alue on julkisten palveluiden ja hallinnon aluetta. Muinaisjäännösalueesta vain ydinalue on yleiskaavassa osoitettu muinaismuistoalueeksi (SM). Kaikkia alueita koskee ympäristöä säilyttävä määräys (/s). Asemanrannan asemakaavassa osoitettava uudisrakentaminen sijoittuu alueelle, jolla on osayleiskaavassa merkinnät AK, kerrostalovaltainen alue, ja C, keskustatoimintojen alue. Lisäksi C-alueiden läpi on osoitettu pistoraide kohti Vanajaveden rantaa (raide on jo purettu). Varikonniemen osalta kaava on oikeusvaikutteinen (PY/s, SM, VL/s). Pääosa suunnittelualueesta kuuluu selvitysalueeseen (se), jonka maankäyttö ratkaistaan erikseen järjestettävän aatekilpailun perusteella.

Kuva 5. Ote Hämeenlinnan keskustan osayleiskaavasta 1992.

Kuva 6. Ote yleiskaavojen yhdistelmästä, kansallisen kaupunkipuiston rajausta esitetty punaisella katkoviivalla.

2.1.3 Asemakaavatilanne

Asemanseudulle laaditaan parhaillaan Asemanrannan asemakaavaa, jonka kaavaprosessi on hyväksymisvaiheessa. Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluva rautatieympäristö ja Mensan korttelista länteen sijaitsevat virkistys- ja muinaismuistoalueet ovat ennestään asemakaavoittamatonta aluetta. Voimassa olevassa asemakaavassa Mensan alue on teollisuus- ja varastorakennusten korttelialuetta (T-2), jolle on osoitettu tehokkuusluvulla 2.0 rakennusoikeutta noin 60 000 k-m². Korttelialueen lisäksi asemakaavassa on osoitettu Mensan puisto (VP) ja rautatiealueita (LR) Vanajaveden rantaan ja Hämeentien pohjoispuolelle.

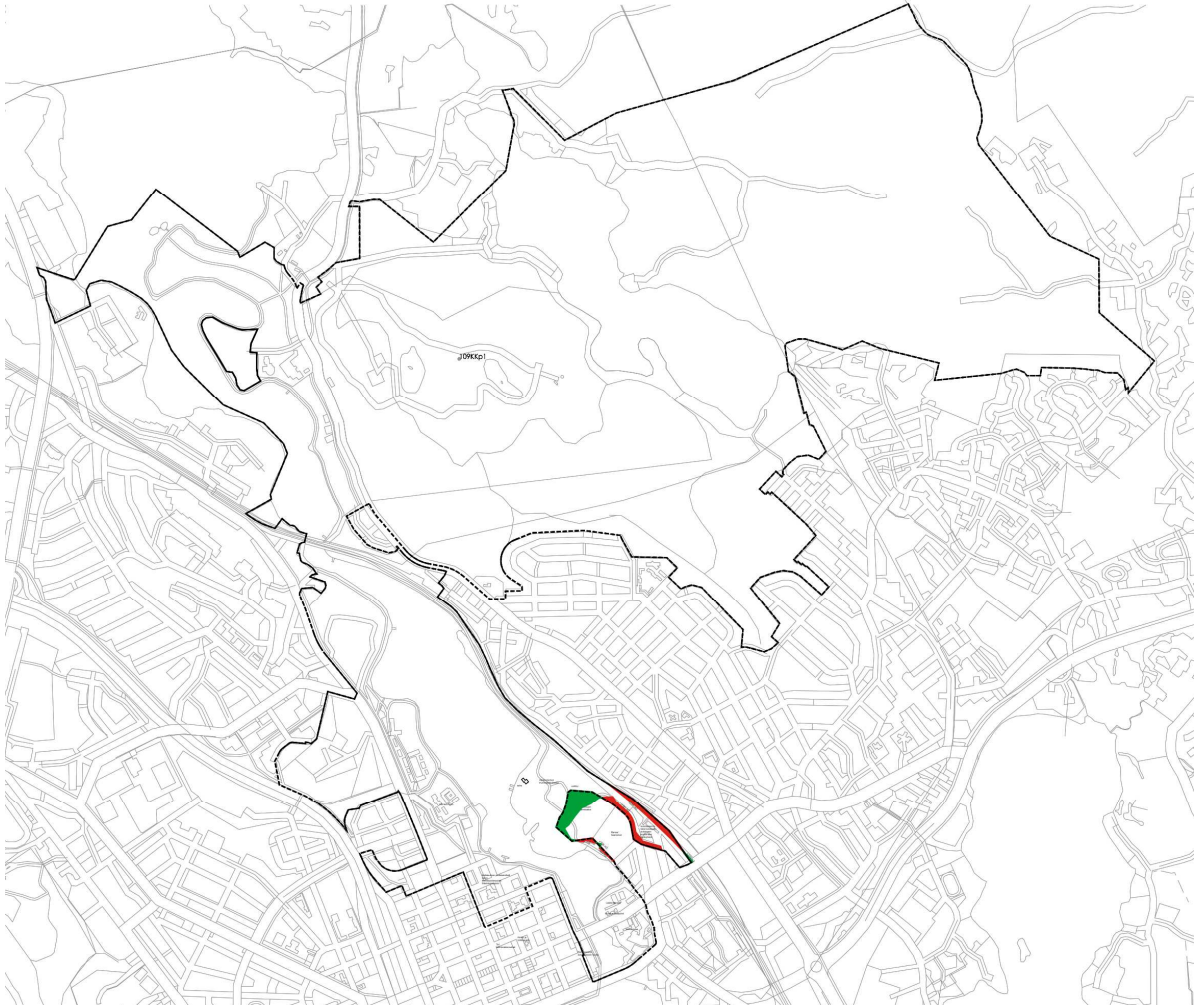

Kuva 7. Ote ajantasakaavasta. Asemanrannan asemakaavan suunnittelualueen likimääräinen etelä-kaakkoisraja ja koillis-pohjoisraja on osoitettu punaisella katkoviivalla. Asemanrannan asemakaavan suunnittelualueesta vain noin 5 ha on ennestään asemakaavoitettua aluetta. Mm. rautatieaseman ympäristö on vielä asemakaavoittamatonta.

3. Rajausmuutosalue ja kohteet

3.1 Muutokset aluerajaukseen

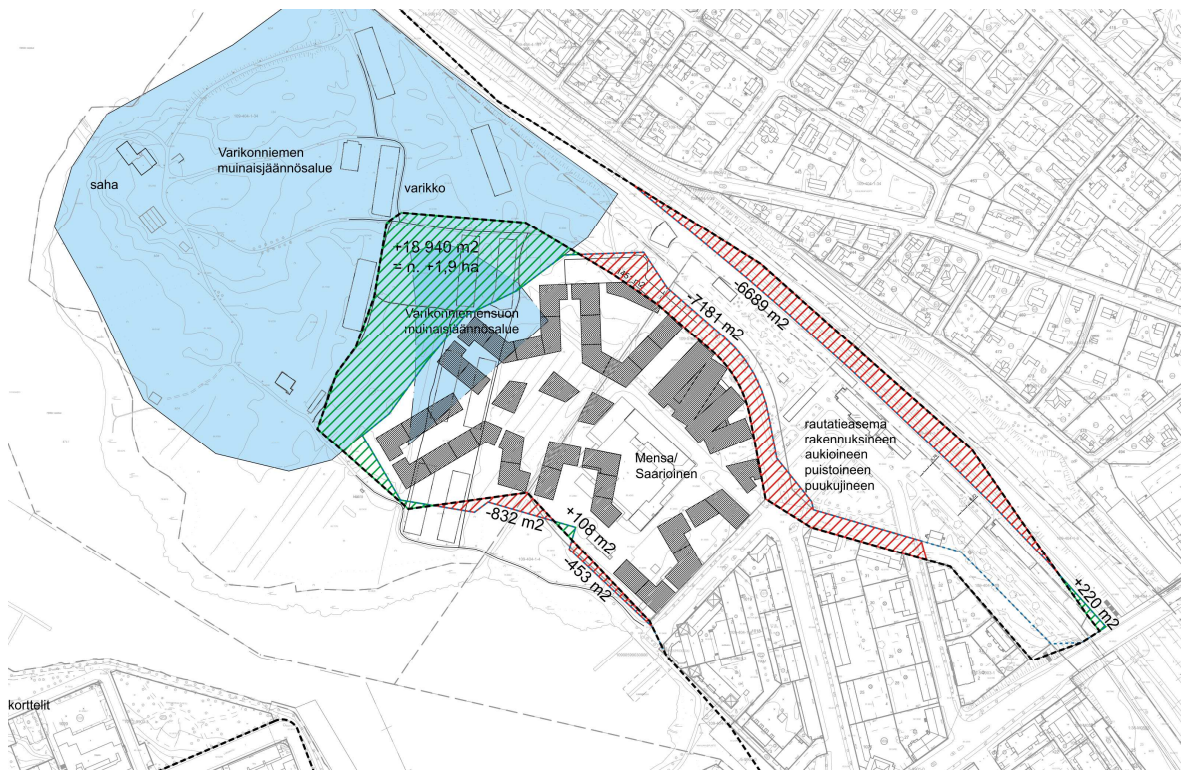
Kansallisen kaupunkipuiston maapinta-ala on noin 738 ha ja kokonaisuudessaan kaupunkipuiston pinta-ala on noin 960 ha. Rajausmuutoksessa on kyse sekä kansallisen kaupunkipuiston laajentamisesta että sen supistamisesta Asemanrannan asemakaavan suunnittelussa ilmenneiden tarpeiden mukaisesti. Kansallista kaupunkipuistoa perustettaessa perustamishakemukseen laaditussa selostuksessa on mainittu, että kansallisen kaupunkipuiston raja Varikonniemessä voidaan täsmentää vasta alueen asemakaavallisen suunnittelun yhteydessä.

Kuva 8. Rajausmuutosehdotus – kansallisen kaupunkipuiston raja (v. 2001) mustalla katkoviivalla, kansallista kaupunkipuistoa supistetaan liikennealueiden osalta ja vähäisessä määrin Vanajaveden rannan virkistysalueen osalta (supistettavat alueet punaisella) sekä laajennetaan Varikonniemen muinaisjäännösalueen osalta (laajennusalue vihreällä).

Kuva 9. Rajaismuutosluonnos asemanseudulla – kansallisen kaupunkipuiston rajausta mustalla katkoviivalla, kansallista kaupunkipuistoa supistetaan liikennealueiden osalta ja vähäisessä määrin Vanajaveden rannan virkistysalueen osalta (supistettavat alueet punaisella) sekä laajennetaan Varikonniemen muinaisjäännösalueen osalta (laajennusalue vihreällä).

Kuva 10. Nykyinen kansallisen kaupunkipuiston rajausta mustalla katkoviivalla, supistettavat alueet punaisella vinoviivoituksella ja laajennusalue vihreällä vinoviivoituksella. Sinisellä Varikonniemen ja Varikonniemen suon muinaismuistoalueet.

Rajausmuutos vähentää noin 15 150 m² kansallisen kaupunkipuiston aluetta kaupunkipuiston eteläosissa. Rajausmuutos laajentaa kansallista kaupunkipuistoa muinaisjäännösalueen osalta noin 18 940 m² ja muualla yhteensä noin 330 m². Kokonaismuutos on noin +4 100 m² eli noin 0,4 hehtaaria. Muutoksella ei siten ole vaikutusta hehtaareina ilmoitettuun 738 hehtaarin maapinta-alaan.

Taulukko 1. Rajausmuutosluonnoksen mukaiset kansallisen kaupunkipuiston pinta-alamuutokset

Alue	Vähennykset (-)	Laajennukset (+)	Maanomistus
Rata-alue	-6689	220	Liikennevirasto
Muinaismuistoalue		18940	HML kaupunki
Mensan puisto	-832	108	HML kaupunki & yksityinen*
	-453		HML kaupunki & yksityinen*
Kadut ja pysäköinti	-7181		HML kaupunki ja VR Yhtymä
			Muutos yhteensä
Yhteensä	-15155	19268	4113

* maanomistusolot muuttuvat asemakaavan toteutuessa

Kuva 11. Ortokuvaan lisätty säilytettävät rakennukset ja rakenteet (vaaleansinisinä alueina), Varikonniemen muinaisjäännösalueen rajaus, rautatieaseman valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön rajaus sekä Asemanrannan asemakaavaa havainnollistava viitesuunnitelma.

3.2 Maanomistus

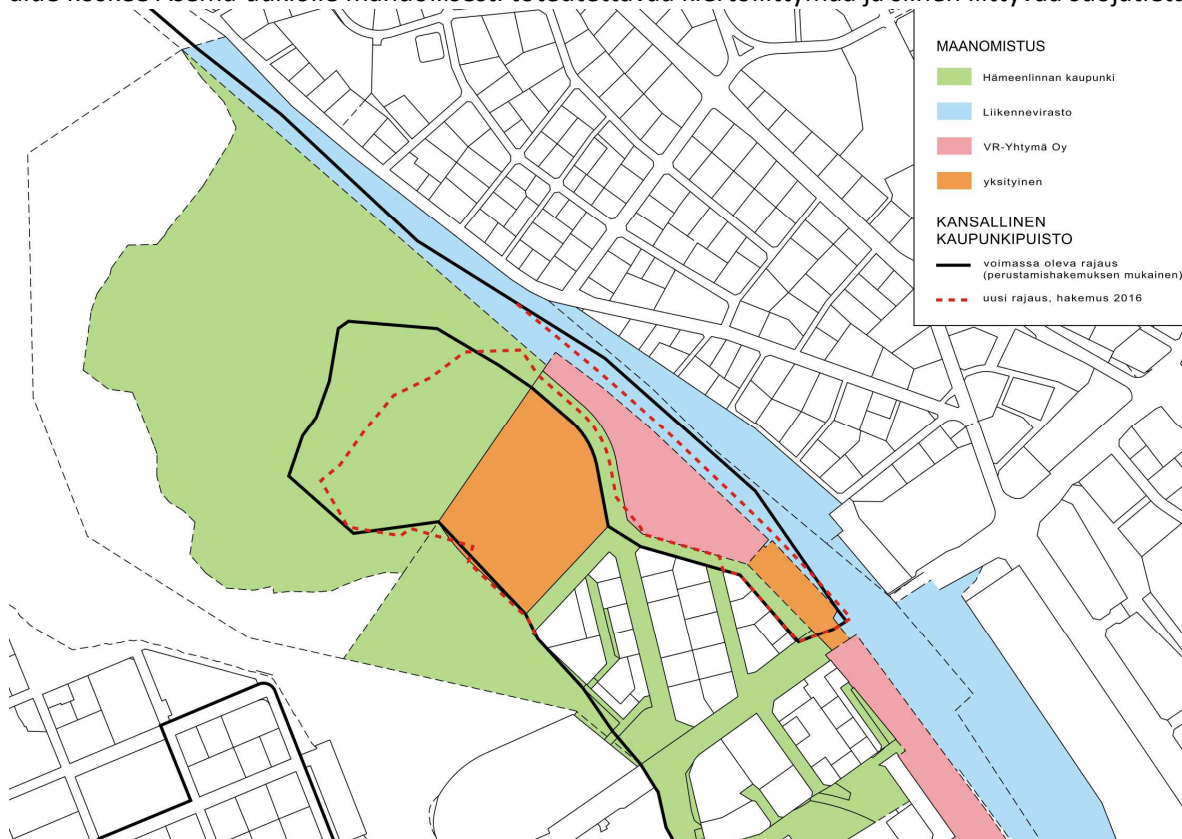
MRL 68 §

”Puistoon osoitetaan ensi sijassa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen, jos puiston perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei anneta aluetta koskevia 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä.”

Kansallisen kaupunkipuistoon liitettävä alue on pääosin Hämeenlinnan kaupungin omistuksessa. Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen tarkistus Mensan puiston reunalla noudattaa Asemanrannan asemakaavaehdotuksen korttelialueiden rajauksia siten, että virkistysalueet tulevat

osaksi kansallista kaupunkipuistoa ja korttelialueet jäävät kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle. Maanomistusolot muuttuvat asemakaavan toteuttamisen myötä asemakaavaehdotuksen mukaisesti.

Kansallisen kaupunkipuiston rajauksesta poistetaan Liikenneviraston omistamaa rata-aluetta. Lisäksi kansallisen kaupunkipuiston supistaminen koskee kaupungin omistuksessa olevia katualueita ja vähäiseltä osin VR-Yhtymän omistamaa Asema-aukiota. Asema-aukiolla supistettava alue koskee Asema-aukiolle mahdollisesti toteutettavaa kiertoliittymää ja siihen liittyvää suojatietä.

Kuva 12. Maanomistus: HML kaupunki (vihreä), yksityiset maanomistajat (oranssi), VR Yhtymä Oy (roosa) ja Liikennevirasto (sininen). Kansallisen kaupunkipuiston perustamisvaiheen raja on esitetty kartassa mustalla ehyellä viivalla ja uusi ehdotus kansallisen kaupunkipuiston rajaukseksi punaisella katkoviivalla.

3.3 Rajausmuutosalueiden arvot

Tässä kappaleessa esitetään arvio rajausmuutoksen kohteena olevien alueiden *kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai kaupunkipuistoon liittyvien kaupunkikuvallisista, sosiaalisista, virkistyksellisistä tai muista erityisistä arvoista (MRL 68 § 1. mom.)* ja rajausmuutosten vaikutuksista kansallisen kaupunkipuiston erityisiin arvoihin. Tässä ei arvioida laajemmin Asemanrannan asemakaavan toteuttamisen vaikutuksia, sillä ne on arvioitu erikseen asemakaavahankkeen yhteydessä laaditussa kaavaselostuksessa ja sen liitteessä 5 *Kulttuuriympäristöanalyysi ja asemakaavan maisema- ja kulttuuriympäristövaikutusten arviointi*.

3.3.1 Kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneus

Kansallisesta kaupunkipuistosta poisrajattavilla alueilla ei ole kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden kannalta merkittäviä arvoja. Alueet ovat pääasiassa liikennealueita ja vain vähäiseltä osin luonnonympäristöä, joten näillä pienialaisilla alueilla ei ole maisemakokonaisuuden kannalta merkitystä. Kansallista kaupunkipuistoa laajennetaan muinaismuistoalueelle, jolla on

puolustusvoimien varikon rakennusten perustuksia. Perustukset luovat alueelle omaleimaisen tunnelman. Pääosin alue on luonnon valtaamaa lehtoa. Osittain varikon perustukset jäävät asemakaavamuutoksen toteututtua uudisrakentamisen alle, joten osa alueen kehityshistoriasta kertovasta rakennusvaiheesta menetetään.

Kansallisen kaupunkipuiston rajauseritys ei heikennä Vanajaveden maiseman kulttuurihistoriallisia arvoja tai luonnonmaiseman arvoja.

3.3.2 Luonnonympäristö, luonnon monimuotoisuus

Kaupunkipuiston ulkopuolelle rajattavilla alueilla ei ole alueelle laadituissa luontoinventoinneissa todettu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä arvoja.

Muutosalue on ollut mukana Varikonniemen kasvillisuuskartoituksessa 1998 (Sara Tapola ja Heli Jutila). Rajauserytukseen kuuluvat pohjoiset viheralueet sijaitsevat kasvillisuuskartoituksen vyöhykkeillä 27, 29 ja 30. Vuonna 1998 alue 27 on kuvattu tuoreeksi heinä- ja pienruohoniityksi, joka rajautui radanvarren koivumetsikköön ja Varikonniemeen johtavaan tiehen. Monipuolinen kasvillisuus koostui niitylajeista ja reunalla kasvaneesta villiintyneestä lupiinista. Niityn eteläosassa kasvoi pääasiassa heiniä ja ruohoja ja reunoja kohti puiden ja pensaiden osuus kasvoi. Tienvarressa oli runsaasti nuoria hieskoivun ja kiiltopajun taimia. Muita puulajeja oli raita ja rauduskoivu. Alue 29 on kuvattu kasvillisuuskartoituksessa reheväksi lupiinivaltaiseksi niityksi. Nykyisin alue on jo kasvanut osittain umpeen ja osin alueella on tehty raivaustöitä. Alue 30 on nimetty vuoden 1998 kasvillisuuskartoituksessa pysäköintialueen länsipuoliseksi hieskoivikoksi. Alue sijaitsee välittömästi tien oikealla puolella Varikonniemen alueelle saavuttaessa. Puusto on pääasiassa hieskoivua, pensaskerros vaatimatonta ja se koostui etupäässä vadelmasta.

Kuva 13. Kasvillisuuskartoituksen liitekartta v. 1998. Kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle rajattavat alueet sijaitsevat osa-alueilla 27, 29 ja 30.

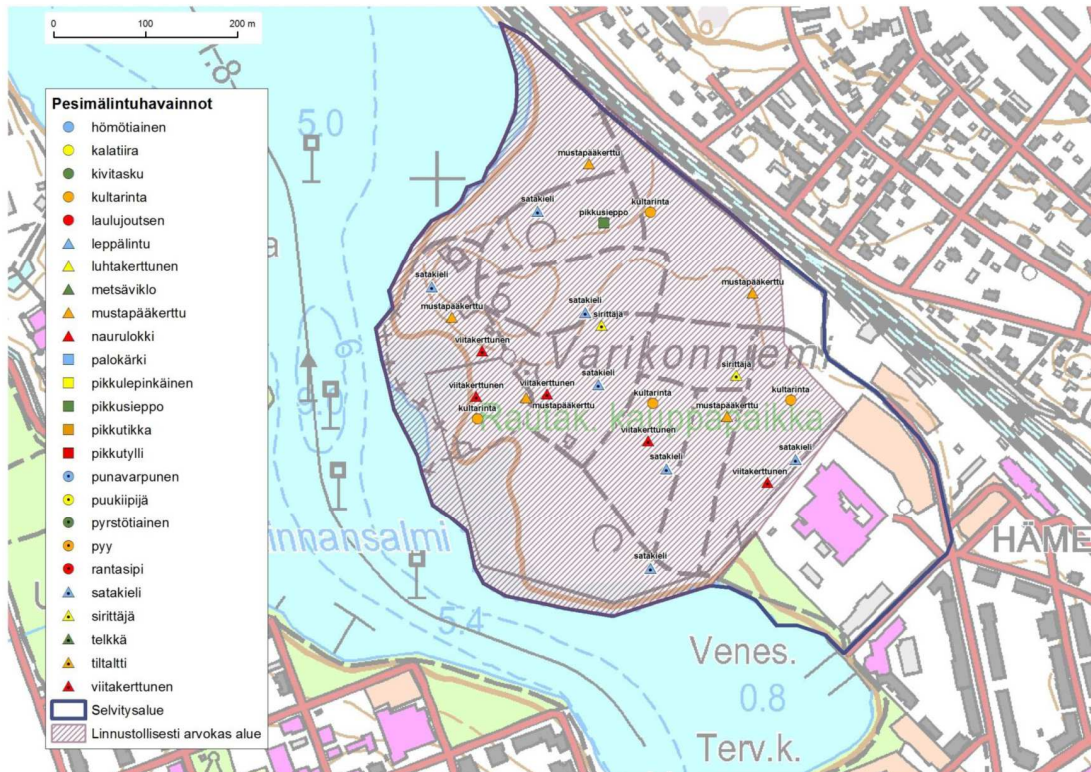
Muutosalueille on laadittu Varikonniemen puustoinventointi vuonna 2011. Puustoinventoinnin mukaan pohjoinen viheralue on kasvupaikkatyyppiltään lehtoa, jolla pääpuulaji on rauduskoivu ja lisäksi alueelta on inventoitu raitaa ja pihlajaa. Vanajaveden puoleinen, eteläinen muutosalue on kasvupaikkatyyppiltään lehtoa, jolla pääpuulaji on rauduskoivu ja lisäksi alueelta on inventoitu haapaa, raitaa, harmaaleppää sekä saarnia ja jalopähkinää ja muutama hopeapaju.

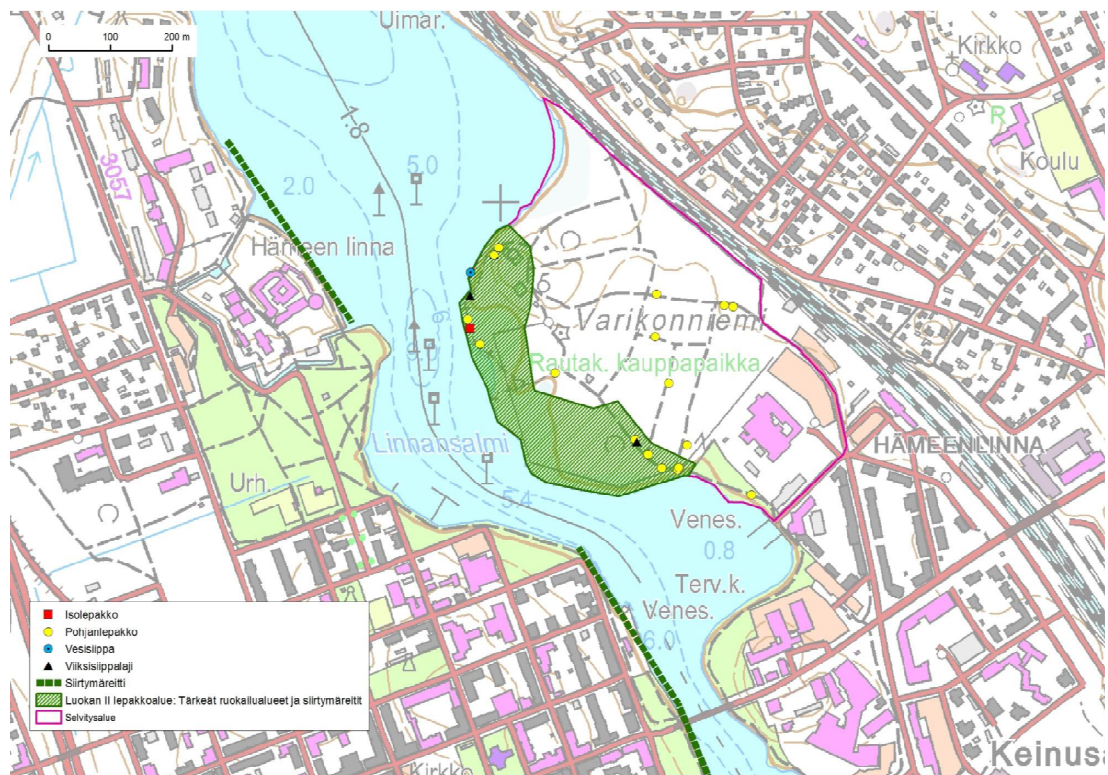
Kuva 14. Puustoinventoinnin kartta v. 2011. Kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle rajattava alue sijaitsee puustokuvilla nro 213.

Vuonna 2013 laaditun linnustوسelvityksen (Faunatica Oy) mukaan Varikonniemen alueella esiintyy vaateliata lehtolintuja. Selvityksen mukaan pääosa Varikonniemestä olisi syytä säilyttää lintujen pesimäalueena ja reheväkasvuisena lehtometsänä, jonka laatua esimerkiksi pikkutikan ja muiden kololintujen elinympäristönä voidaan parantaa tappamalla iso joukko lehtipuita ja jättämällä ne lahoamaan. Alueen käyttö virkistys- ja ulkoilualueena ei haittaa linnustoa. Kansalliseen kaupunkipuistoon kohdistuvat muutokset lintujen elinympäristöön ovat pienialaisia, eikä kyseisillä kohdilla tehty vuoden 2013 linnustoinventoinnissa luokiteltujen tai huomionarvoisten lintulajien pesimähavaintoja.

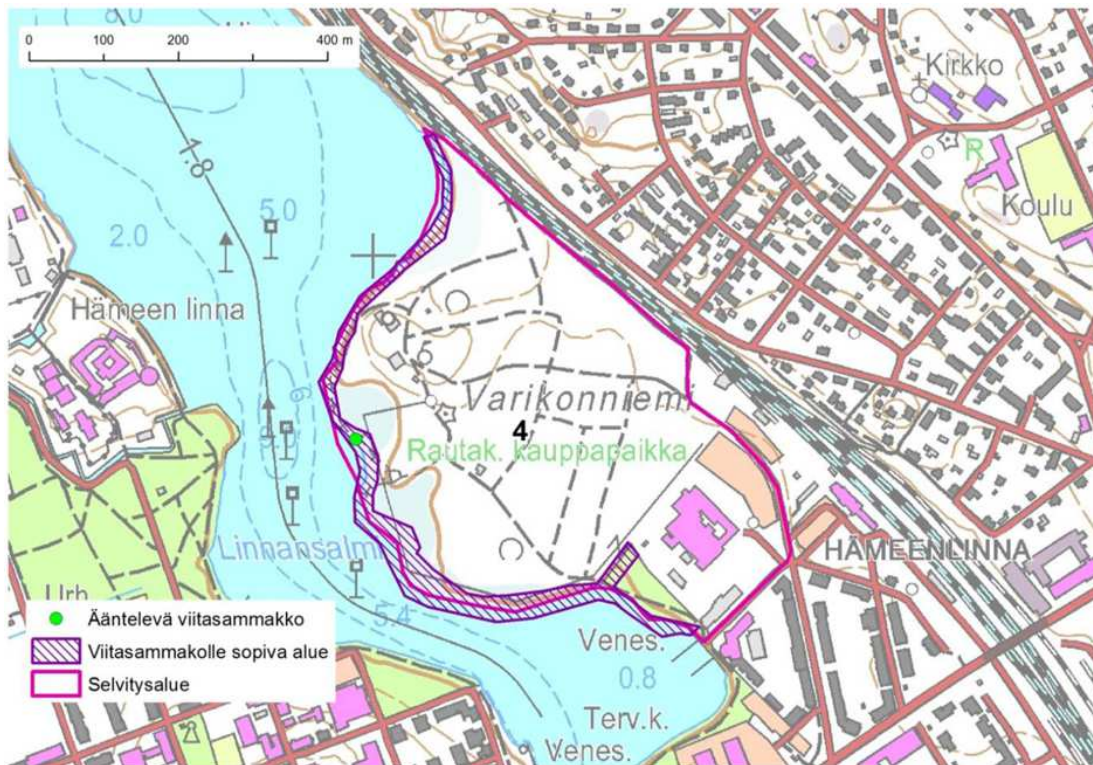
Kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutosalueilla ei tehty myöskään vuoden 2013 lepakkoinventoinnissa lepakko havaintoja. Lepakoiden kannalta tärkeät ruokailualueet sijaitsevat Vanajaveden rantavyöhykkeellä. Myös viitasammakoille soveltuvat alueet sijaitsevat Vanajaveden rannalla ja Mensan alueelta Vanajaan johtavan ojan varressa.

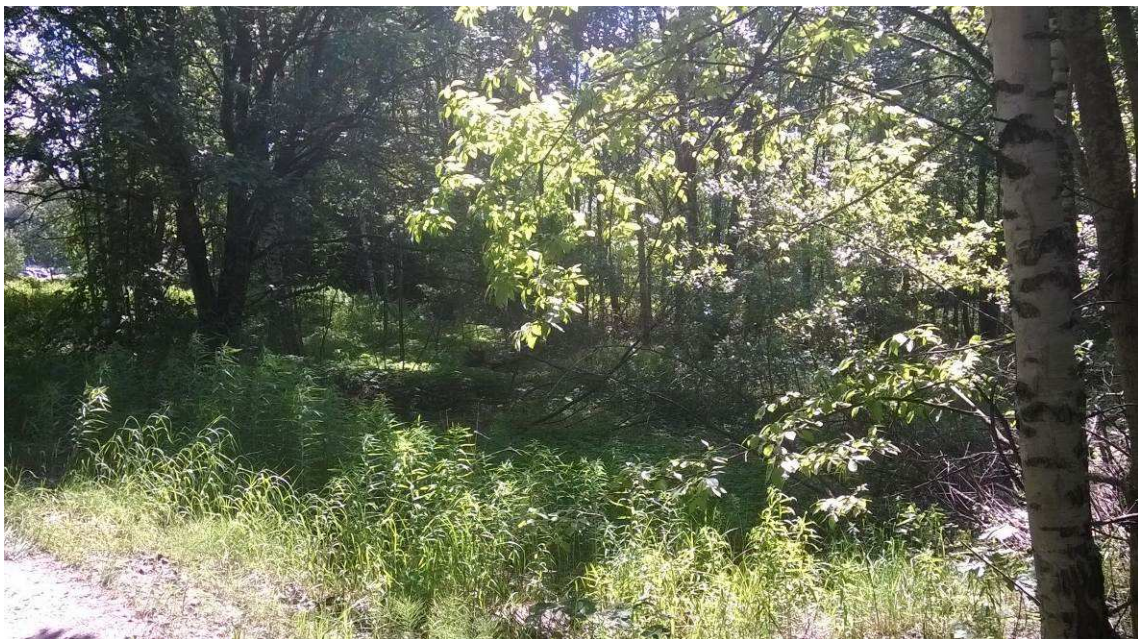
Kuva 15. Ote linnustoselvityksestä v. 2013 (Faunatica Oy). Varikonniemi on linnustollisesti arvokasta aluetta, mutta kansallisen kaupunkipuiston rajauseruutoksen supistettavilla alueilla ei ole linnuston kannalta erityistä merkitystä Hämeentien pääteässä pohjoisessa tai Mensanpuiston reunalla etelässä. Kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävä alue on linnustollisesti arvokasta aluetta.

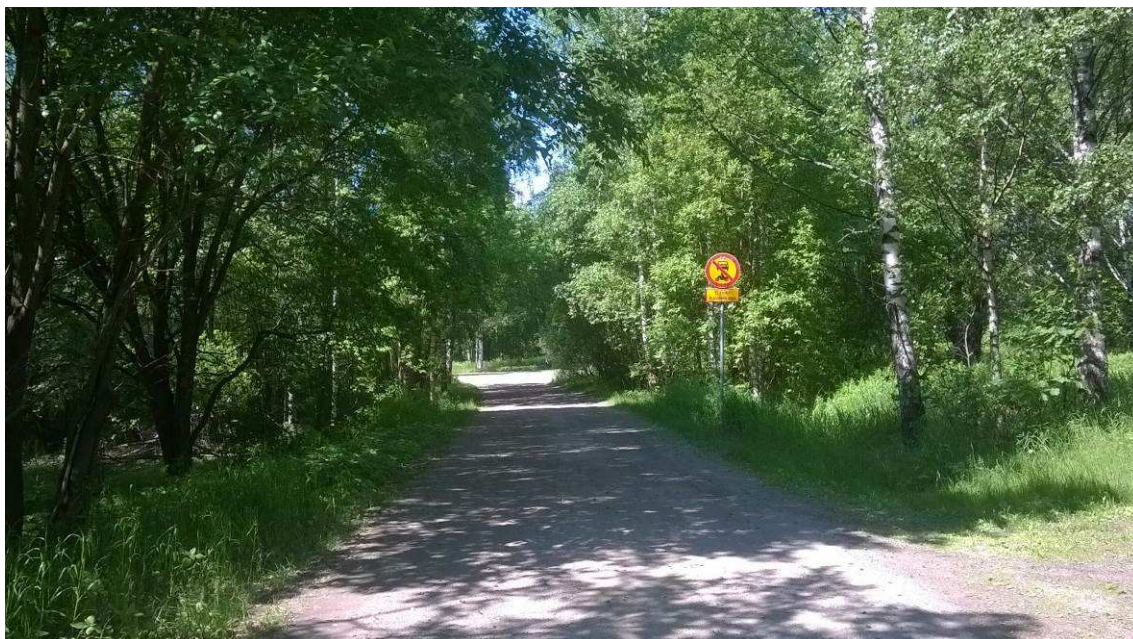
Kuva 16. Ote lepakkoselvityksestä 2013 (Faunatica Oy). Lepakoiden kannalta tärkeät ruokailualueet ja siirtymäreitit sijaitsevat Vanajaveden rannalla. Kansallisesta kaupunkipuistosta ulosrajattavilla alueilla ei ole tehty lepakkohavaintoja v. 2013. Kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävällä alueella on havaittu pohjanlepakkoja.

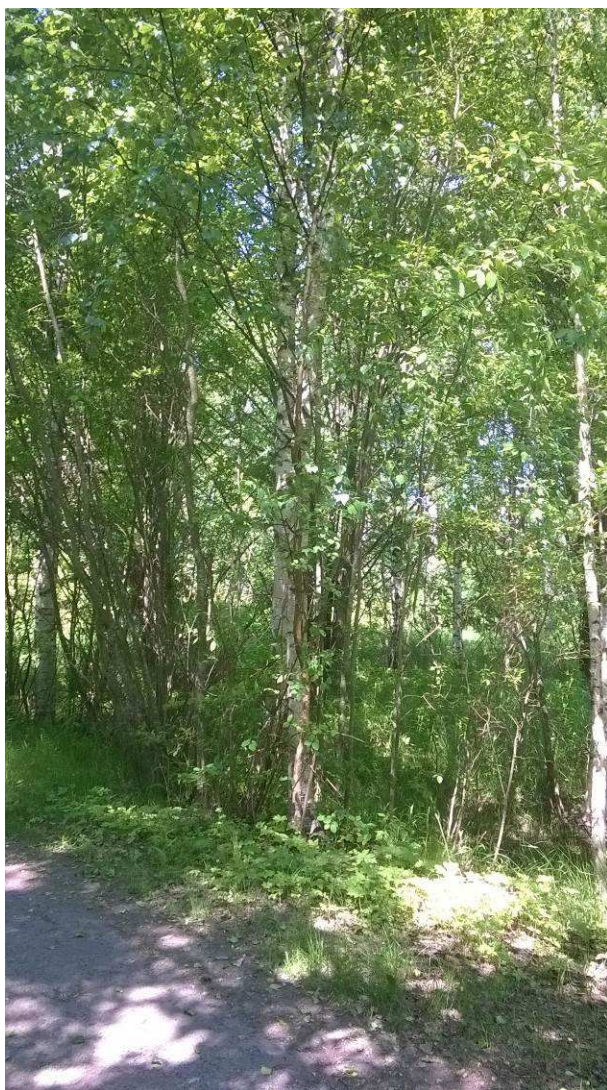
Kuva 17. Ote viitasammakkoselvityksestä v. 2013 (Faunatica Oy). Viitasammakolle soveltuvat alueet on esitetty kartassa lilalla viivoituksella ja havaittu soidinalue vihreällä pisteellä.

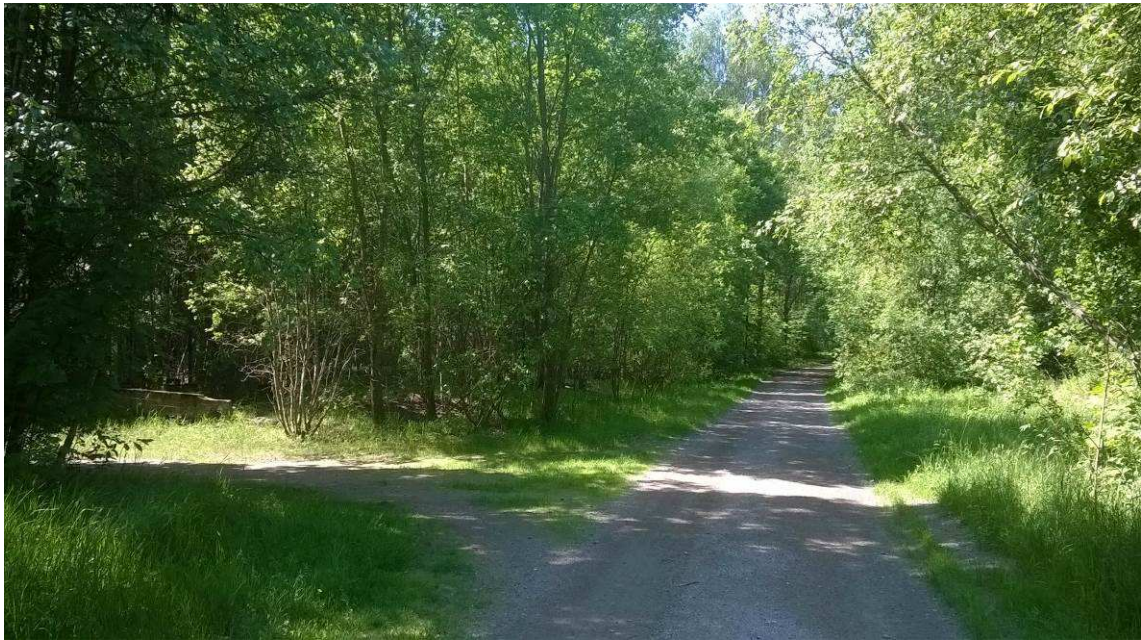
Kuva 18. Viheraluetta Hämeentien päässä johtolinjan kohdalla ulkoilu-/huoltoreitin eteläpuolelta.

Kuva 19. Huolto-/ulkoilureitti kohti Varikonniemeä.

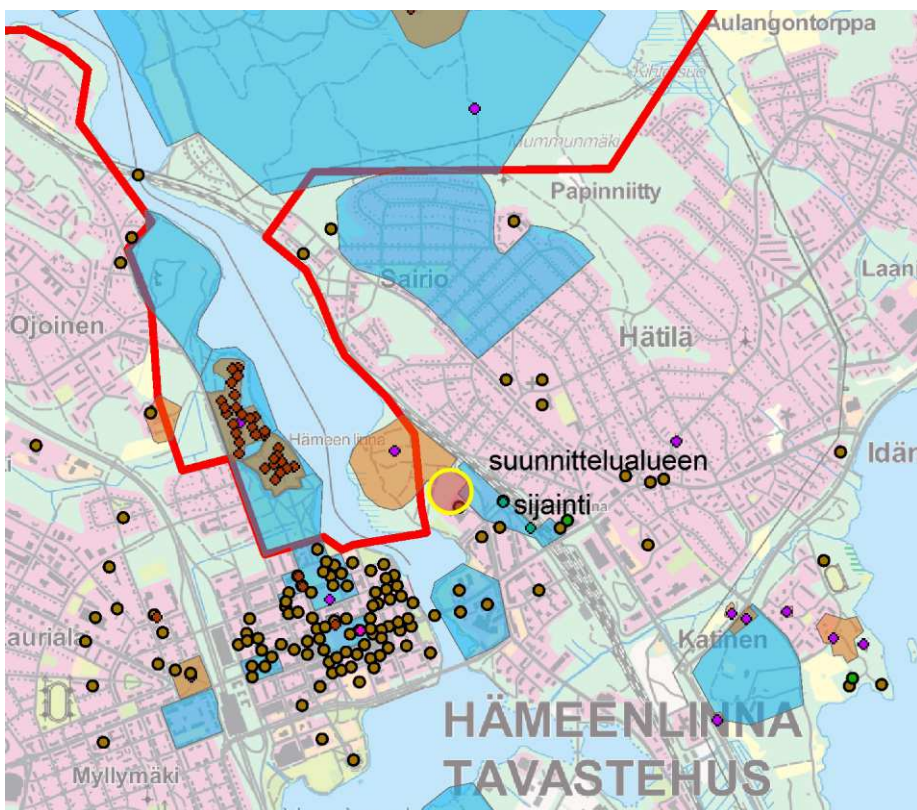
Kuva 20. Kasvillisuus on rehevää, mutta nuorta lehtimetsää, pääpuulajina rauduskoivu.

Kuva 21. Huolto-/ulkokoulureitillä, josta erkanee reitti kohti etelää varikon perustusten suuntaan.

3.3.3 Historialliset ominaispiirteet ja kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvät kaupunkikuvalliset arvot

Ehdotetun laajennusalueen liittäminen kansalliseen kaupunkipuistoon vahvistaa entisestään Varikonniemen alueen asemaa osana laajaa kulttuuriympäristökokonaisuutta. Kansallisen kaupunkipuiston supistaminen liikennealueiden osalta ja pieneltä osalta Mensanpuiston läheistä viheraluetta eivät heikennä kansallisen kaupunkipuiston alueen historiallisia ominaispiirteitä tai kansalliseen kaupunkipuistoon liittyviä kaupunkikuvallisia arvoja.

Kuva 22. Ote ympäristökarttapalvelu Karpalosta (2016):

- *Vanajaveden laakson ja Aulangon valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on osoitettu ehyellä punaisella viivalla.*
- *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009, Museovirasto) on osoitettu sinisinä alueina.*
- *Muinaisjäännösten aluemaiset kohteet ruskeina alueina ja pistemäiset maanpäälliset muinaisjäännöskohteet magentalla pisteellä.*
- *Maakunnallisesti arvokkaat inventoidut rakennukset on osoitettu vihreinä pisteinä ja paikallisesti arvokkaat inventoidut rakennukset ruskeina pisteinä.*
- *Asemanrannan asemakaavan uudisrakentamiseen tavoitellun alueen likimääräinen sijainti on osoitettu keltaisella ympyrällä.*

Kansallisen kaupunkipuistoa on tarkoitus laajentaa siten, että muinaismuistolailla (295/1963) suojeltu Varikonniemen muinaisjäännösalue tulee kokonaisuudessaan osaksi kansallista kaupunkipuistoa. Varikonniemen muinaisjäännösalue on merkittävä muinaisjäännösalue Vanajan rantojen lukuisten rautakautisten kalmistojen ja linnavuorten ketjussa. Varikonniemi (eli Linnaniemi tai -saari, Hätilänniemi) sijaitsee Hämeen linnaa vastapäätä olevalla niemellä, Vanajaveden itärannalla. Varikonniemi on myöhäiselle rautakaudelle ja varhaiskeskiajalle ajoittuva asuinpaikka (muinaisjäännösrekisterinumero 109010023, pinta-ala noin 5 ha). Alueen moderni maankäyttö on ollut kohtuullisen voimakasta alkaen 1800-luvun lopulta, jolloin alueelle perustettiin Hämeenlinnan höyrysaha. Ennen sahaa alue oli Hätilän kylän viljelysmaata ja sahan jälkeen alue toimi puolustusvoimien varikkona. Varikonniemi on maisemallisesti merkittävä alue osana Linnan maisemaa ja valtakunnallisesti arvokasta Vanajaveden laakson ja Aulangon maisema-aluetta. Nykyisin se on vilkkaassa virkistyskäytössä osana kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvää rantareittiä. Rajauserämuutoksen jälkeen kansallinen kaupunkipuisto rajautuu Asemanrannan asemakaavan mukaisiin korttelialueisiin ja Varikonniemen historiaa huokuvat virkistysalueet ja monipuolinen kaupunkiluonto kuuluvat kokonaisuudessaan kansalliseen kaupunkipuistoon.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, Museovirasto 2009) Hämeenlinnan rautatieasema ympäristöineen on otettu osaksi kansallista kaupunkipuistoa sen perustamisvaiheessa 2001. Rautatieympäristön RKY-alueen rajausta kattaa myös Hämeentien eteläpuolella sijaitsevan Mensan kiinteistöön kuuluvan ja nykyisen pysäköintialueen, mutta se on jätetty kansallista kaupunkipuistoa rajattaessa puiston ulkopuolelle. Useissa inventoinneissa rautatieympäristöön on rajattu vain rakennuskanta ja sitä ympäröivät puistot, mutta vuoden 2009 Museoviraston valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen päivityksessä myös pysäköintialue on rajattu mukaan arvoalueeseen, vaikka se sijaitsee yksityisen omistamalla alueella eikä sillä ole toiminnallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvallisesti historiallista yhteyttä rautatieympäristöön. Rakennetun kulttuuriympäristön arvot liittyvät asemarakennukseen, asema-aukioon, puukujanteisiin ja rautatieympäristön puistoihin, eikä kansallisen kaupunkipuiston rajauserämuutosehdotuksella ole vaikutusta näihin kulttuurihistoriallisiin arvoihin, koska kaupunkipuiston ulkopuolelle rajattavat alueet ovat liikennealueita (rata-alueita ja katuja). Liikennealueilla ei ole myöskään sellaista kaupunkikuvallista merkitystä, että ne sen vuoksi tulisi säilyttää osana kansallista kaupunkipuistoa.

Kuva 23. Hämeentie VR:n pysäköintialueen kohdalta (rata jää kuvasta katsoen vasemmalle).

Kuva 24. Hämeentie kohdalta, josta laajempi rautatieaseman puisto alkaa (vasemmalla), oikealla Saarioisten alueen pysäköintialuetta.

Kuva 25. Kiistalantie, välillä Hämeentie-Paavo Cajanderin katu.

Kuva 26. Kiistalantie, hiekkatieosuus Paavo Cajanderin kadun itäpuolelta jää edelleen osaksi kansallista kaupunkipuistoa.

3.3.4 Sosiaaliset, virkistykelliset tai muut erityiset arvot

Laajennusalueella on sosiaalista arvoa kaikille avoimena virkistysalueena, eikä kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen tehtävät muutokset heikennä tätä. Kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävä alue on osa aktiivisessa käytössä olevaa laajaa virkistysaluekokonaisuutta. Alueen käyttö tulee edelleen Asemanrannan asemakaavan toteutuessa lisääntymään, mikä muuttaa myös virkistysalueen luonnetta kaupunkimetsästä yhä puistomaisempaan suuntaan, vaikka fyysisessä ympäristössä ei sinänsä isoja muutoksia tehtäisikään. Virkistysalueilla on merkittävä vaikutus ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin, mm. stressin sietokykyyn. Virkistysalueeseen liittyvä vesistö vielä vahvistaa näitä positiivisia vaikutuksia. Ulkoilun ja liikunnan harjoittamisella voi olla myös positiivisia vaikutuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Varikonniemi on erittäin arvostettu virkistysalueena ja kaupunkiluontokohteena. Ehdotetut kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutokset eivät heikennä Varikonniemen virkistykellisiä arvoja, vaikka asemakaavan toteuttaminen tulee vaikuttamaan alueen luonteeseen asutuksen läheisyyden takia.

4. Prosessi

Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen muuttaminen on tullut ajankohtaiseksi Asemanrannan asemakaavoituksen yhteydessä Mensan ympäristön alueiden käytön muuttuessa. Asemanrannan asemakaavoituksen aikana on pidetty viranomaisneuvotteluja, joissa on käsitelty myös kansallista kaupunkipuistoa, sen käytön ja hoidon tavoitteita sekä kaupunkipuistoon liittyvien alueiden kehittämismahdollisuuksia.

Rajausmuutoksesta ei ole järjestetty laajaa erillistä vuorovaikutusprosessia, koska kansallisen kaupunkipuiston rajaukseen ehdotetut muutokset ovat vähäisiä suhteessa kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuuteen ja kansallisesta kaupunkipuistosta poisjätettävät alueet ovat pääasiassa liikennealueita ja rajauksen muuttaminen lähinnä puistorajauksen teknistä tarkistamista. Kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävä alue on kaupungin omistuksessa ja statukseltaan muinaisjäännösalue, joka on muinaismuistolain (295/1963) nojalla suojeltua.

Rajausmuutoksen valmistelu aloitettiin Asemanrannan asemakaavan ehdotuksen nähtävilläolon aikana keväällä 2016. Rajausmuutoksesta ja siihen liittyvästä hakuprosessista pidettiin neuvottelu ympäristöministeriön kanssa 9.6.2016. Lisäksi asemakaavaehdotuksesta saatiin ympäristöministeriön lausunto, jossa on käsitelty myös rajausmuutosta ja asemakaavaehdotusta täydennettiin mm. kaavamääräysten osalta lausunnon perusteella.

Rajausmuutoshakemus saatetaan kaupunginhallituksen ja edelleen kaupunginvaltuuston käsittelyyn asemakaavan hyväksymiskäsittelyn yhteydessä. Kaupunginvaltuuston esittämä rajausmuutoshakemus toimitetaan viranomaisille ja osallisille tiedoksi. Näitä ovat Hämeen ELY-keskus, Museovirasto, Hämeen liitto, VR Yhtymä Oy, Liikennevirasto ja YIT Rakennus Oy (maanomistaja Mestariikiinteistöt Oy). Rajausmuutoshakemuksesta pyydetään lausunnot Museovirastosta (muinaisjäännösalueen osalta), Liikennevirastosta ja Hämeen ELY-keskuksesta. Hakemus asetetaan nähtäville 30 vrk ajaksi. Myös ympäristöministeriön päätös rajausmuutoksesta asetetaan nähtäville 30 vrk:n ajaksi.

5. Rajausmuutoksen vaikutukset kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuuteen

Kansallisen kaupunkipuiston periaatteet edistävät maiseman ja kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämistä ja niiden huomioon ottamista maankäytön suunnittelussa. Tavoitteet edistävät arvokkaiden rakennettujen ympäristöjen, puisto- ja luonnonkohteiden, luonnon monimuotoisuuden ja yhtenäisen viheraluekokonaisuuden säilymistä ja kehittymistä. ”Asemanseutu ja radanvarsialueet”-aluekokonaisuus edustaa kansallisessa kaupunkipuistossa muinaisjäännösalueen, rakennetun kulttuuriympäristön ja monimuotoisen kaupunkiluonnon muodostamaa aluekokonaisuutta. ”Asemanseutu ja radanvarsialueet” -aluekokonaisuuteen ehdotetut rajausmuutokset eivät vaaranna maiseman tai kansallisen kulttuuriperinnön säilymistä, Varikonniemen muinaisjäännösalueen osalta rajausmuutos vahvistaa kokonaisuutta. Kansallinen kaupunkipuisto nivoo yhteen eri-ikäisiä osa-alueita ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä Varikonniemessä ja rautatieympäristössä. Rautatieasema on merkittävä sisäänkäynti sekä kansalliseen kaupunkipuistoon että kaupunkiin ja sen valtakunnallisesti merkittävä rakennuskanta ja puistot säilytetään.

5.1 Rajausmuutosten suhde kansallisen kaupunkipuiston arviointikriteereihin

Kansallista kaupunkipuistoa perustettaessa ympäristöministeriö arvioi kohteena olevaa aluetta neljän arviointikriteerin avulla, joita ovat sisältö, kaupunkikeskeisyys, laajuus ja eheys sekä ekologisuus ja jatkuvuus. Tässä arvioidaan ehdotettujen kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutosten vaikutusta näihin kriteereihin:

- **Sisältö:** *kansallisen kaupunkipuiston tulee sisältää kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeitä luonnonalueita, kansallisen historian tai kaupungin omien kehitysvaiheiden kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöjä rakennuksineen, puistoarkkitehtonisesti tai esteettisesti merkittäviä puistoja ja viheralueita*
 - ➔ ehdotettu laajennusalue edustaa kehitysvaiheiden kannalta merkittävää kulttuuriympäristöä (osa muinaisjäännösaluetta, osa entisestä puolustusvoimien varikosta)
 - ➔ ehdotetut kansallisesta kaupunkipuistosta pois rajattavat alueet eivät sisällä yllä mainittuja tärkeitä luonnonalueita, kehityksen kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöjä tai merkittäviä puistoja ja viheralueita
- **Kaupunkikeskeisyys:** *kansallisen kaupunkipuisto on osa kaupunkirakennetta eli alkaa ydinkeskustasta tai heti sen läheisyydestä*
 - ➔ Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto täyttää kaupunkikeskeisyyden kriteerin täydellisesti, mutta ehdotetuilla rajausmuutoksilla ja Asemanrannan asemakaavan toteutuessa kansallinen kaupunkipuisto tulee olemaan yhä kiinteämmin kiinni kaupunkirakenteessa
- **Laajuus ja eheys:** *puisto- ja viherympäristönä riittävän laaja ja häiriötön, viher- ja sinirakenteeltaan niin yhtenäinen, että kaupunkipuistoa pitkin on mahdollisuus siirtyä kaupunginosasta toiseen*
 - ➔ ehdotetuilla pienialaisilla muutoksilla ei ole merkitystä kaupunkipuiston laajuuden, eheyden tai jatkuvuuden kannalta, toisaalta muinaisjäännösalueen liittäminen kokonaisuudessaan eheyttää kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuutta

- **Ekologisuus ja jatkuvuus:** *alueelle muodostuu lajiston siirtymisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia ekologisia käytäviä, alue on jatkuva eli liittyy välittömästi ilman selvää rajaa kaupungin ulkopuolisiin luonnonalueisiin tai sitä ympäröivään maaseutuun*
 - ➔ ehdotetuilla pienialaisilla muutoksilla ei ole vaikutusta lajiston siirtymiseen tai ekologisiin käytäviin tai kaupunkipuiston liittymiseen sen ulkopuolisiin luonnonalueisiin

5.2 Rajausmuutosten muita vaikutuksia kansallisen kaupunkipuiston kokonaisuuteen

Ehdotetulla rajausmuutoksella ei ole merkittäviä maisemallisia vaikutuksia, vaikka Asemanrannan asemakaavan mukaisella rakentamisella on vaikutuksia maisemaan (laadittu erillinen maisema- ja kulttuuriympäristövaikutusten arviointi). Linnan ja Varikonniemen yhteys säilyy ja Varikonniemen status merkittävänä virkistysalueena vahvistuu osana kansallista kaupunkipuistoa.

Rajausmuutoksilla ei ole merkittäviä ympäristövaikutuksia huolto- ja käyttösuunnitelmassa mainittuihin kohteisiin, joita ovat rautatieasema ympäristöineen, entisen Mensan tehdaskiinteistön ja Vanajaveden välinen Mensanpuisto ja Hätilänniemi (Varikonniemi). Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen supistaminen liikennealueiden osalta ja vähäiseltä osin Mensan puistossa ei heikennä ympäristön historiallisen kehityksen luettavuutta. Myös Vanajan rannoilla näkyvä teollisuusrakennusten historia on edelleenkin näkyvissä. Näköyhteys Mensan teollisuusrakentamiseen Vanajaveden suunnasta on jo heikentynyt puuston kasvaessa ja Asemanrannan asemakaavan toteutuessa Mensan päärakennus tulee jäämään osittain uudisrakentamisen taakse.

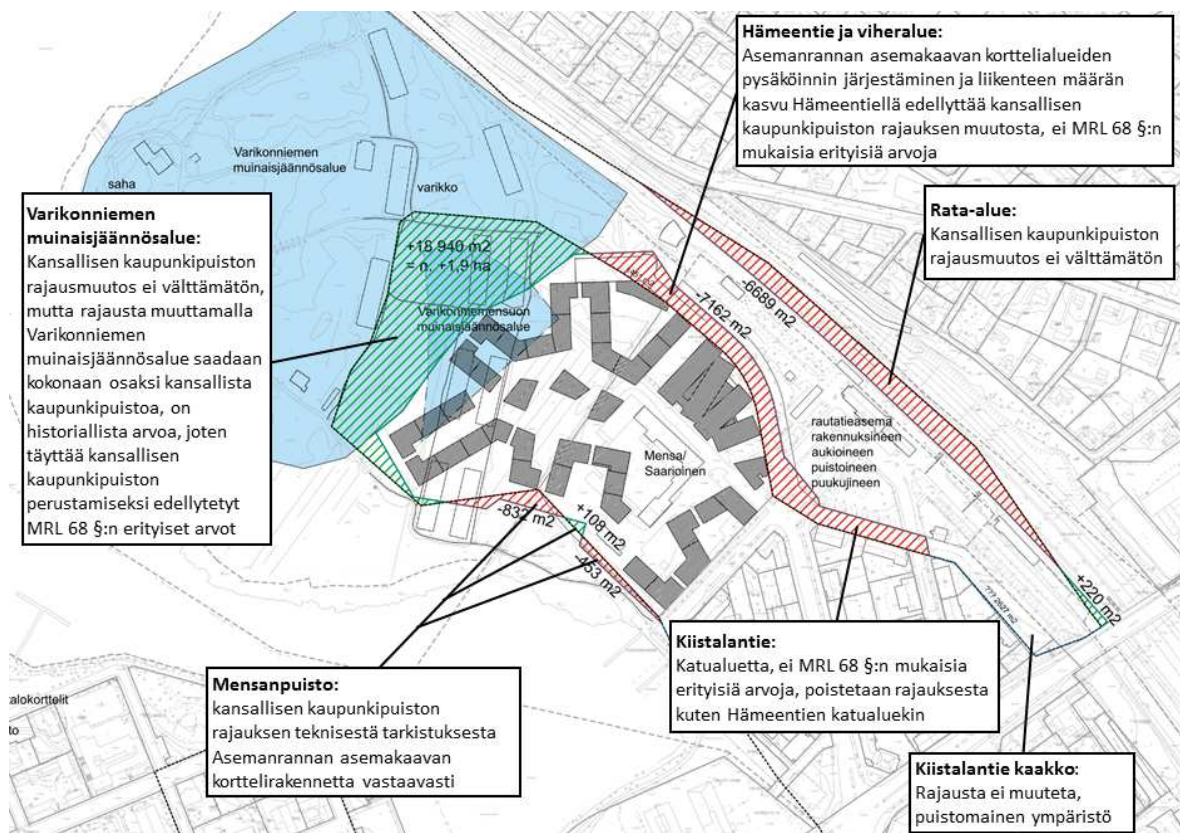
Kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutoksella ei myöskään muuteta rantapuistoja tai rantareittejä, vaikka Asemanrannan asemakaavan toteuttamisella tulee olemaan vaikutuksia ulkoilureitteihin entisten varikon perustusten välisellä alueella. Kansalliseen kaupunkipuistoon saapuminen muuttuu kaupunkimaisemmaksi asemakaavan toteuduttua. Asemakaavan toteutuminen edistää myös palveluiden kehittämistä kansallisessa kaupunkipuistossa ja sen lähialueilla. Liikennealueilla on merkitystä kansallisen kaupunkipuiston saavutettavuuden näkökulmasta ja rautatien läheisyys merkittävä saavutettavuustekijä, mutta niiden rajaaminen kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle ei myöskään merkitse liikennealueiden poistamista, vaan yhteydet ja kansallisen kaupunkipuiston saavutettavuus säilyy ennallaan.

Rajausmuutoksessa kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle rajattavista alueista noin 2235 m² on nykyisin viheraluetta (Mensan puistoa ja Hämeentien päässä olevaa viheraluetta) ja noin 15 530 m² liikennealuetta (Hämeentien ja Kiistalantien katualueet, rata-aluetta). Suhteessa kansallisen kaupunkipuiston maapinta-alaan 738 ha (7 380 000 m²) muutos koskee noin 0,24 % maapinta-alasta. Kansallista kaupunkipuistoa laajennetaan noin 19 270 m²:llä, mikä on noin 0,26 % kansallisen kaupunkipuiston nykyisestä maapinta-alasta.

Rajausmuutokset eivät heikennä kansallisen kaupunkipuiston arvoa matkailun vetovoimatekijänä, sillä alueen historia, puistokulttuuri, kaupunkiluonto ja kansallismaiseman arvot edelleen säilyvät ja näkyvät alueella. Kulttuurihistoriallinen näkökulma jopa vahvistuu, kun muinaismuistoalue otetaan kokonaisuudessaan mukaan kansalliseen kaupunkipuistoon. Lisäksi Varikonniemen muinaisjäännösalueen läheisellä Varikonniemensuon muinaisjäännösalueella on vielä tekemättä tarkemmat arkeologiset inventoinnit, joiden myötä alueella voi ilmetä myös kansalliselle kaupunkipuistolle lisäarvoa luovia seikkoja.

6. Alueidenkäytön kehityksen tavoitteet ja vaihtoehdot rajaumuutokselle

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden keskeisimpiä tavoitteita ovat kestävä kehitys, eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu (VN tarkistettu päätös 13.11.2008). Asemanrannan asemakaavan toteuttamisella kehitetään kaupungin keskustan yhdyskuntarakennetta hyvien liikenneyhteyksien varrella osana Suomen kasvukäytävän aluerakennetta. Kansallista kaupunkipuistoa perustettaessa 2000-luvun taitteessa on huomioitu Mensan (Saarioisten) ympäristössä alueiden käytön tulevaisuuden muutostarpeet, kun rajauksen ulkopuolelle on jätetty Mensan läheiset viheralueet. Kaupunkipuiston rajausta on perustamisvaiheessa laadittu kansallisen kaupunkipuiston laajuudenkin vuoksi kartalle mittakaavassa 1:10 000, joten on luonnollista, että asemakaavaa laadittaessa tulee eteen tarpeita tarkistaa kansallisen kaupunkipuiston rajausta. Asemanrannan asemakaavaa laadittaessa yhdyskuntarakenteen laajuus varmistuu ja siten tässä yhteydessä voidaan kansallinen kaupunkipuistokin rajata perustamisvaihetta yksityiskohtaisemmin.

Kuva 27. Perustelut rajaumuutoksille. Kiistalantien hiekkatieosuus jätetään osaksi kansallista kaupunkipuistoa. Liikennealueita poistetaan kansallisesta kaupunkipuistosta, koska niillä ei ole MRL 68 §:ssä tarkoitettuja erityisiä arvoja. Varikonniemen muinaisjäännösalueella on historiallista ja virkistysellistäkin arvoa.

Asemanrannan asemakaava toteuttaminen lisää liikennettä kansallisen kaupunkipuiston tuntumassa ja erityisesti nykyisin kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvalla Hämeentiellä. Hämeentien katu ympäristöä voidaan jatkossa kehittää kaupunkikuvallisesti viihtyisämpään suuntaan mm. istutuksin ja kiveyksin. Keskustamaisen tiivis yhdyskuntarakenne edellyttää rakenteellista pysäköintiä ja rakenteellinen pysäköinti riittävää kerrosalamäärää, jotta sen toteuttaminen olisi taloudellisesti mahdollista. Rautateitse tapahtuva työmatkaliikenne vaatii pysäköintipaikkoja noin 400 - 500, joten pysäköintilaitos on myös pendelöivien liityntäpysäköintiä varten tarpeellinen (nykyisin pysäköintipaikkoja on noin 320 ap, joista 200 ap yksityisen mailla kaupungin vuokraamalla alueella). Rakentamiseen käytettävissä olevaa maapinta-alaa rajaavat

ympärillä olevat suojelukohteet. Alueelle toteutettava pysäköintilaitos palvelee kaikkia alueen käyttäjiä, myös kansallisessa kaupunkipuistossa vierailevia. Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti liityntäliikenteen pysäköintitarvetta varten rakennettavat ratkaisut sovitetaan ympäristöön mahdollisimman hienovaraisesti. Pysäköintilaitoksen suunnittelua ohjataan kaavamääräyksiin ja rakentamistapaohjein.

Rata-alueella ei olisi välttämätöntä tehdä kansallisen kaupunkipuiston rajausmuutosta, mutta ei ole myöskään MRL:n 68 §:n mukaisia erityisiä arvoja, joiden vuoksi rata-alue olisi tarkoituksenmukaista edelleenkin pitää osana kansallista kaupunkipuistoa. Rautatie ja asema nähdään tärkeänä saavutettavuustekijänä kansalliselle kaupunkipuistolle.

Kiistalantien katualue poistetaan kansallisen kaupunkipuiston alueesta Paavo Cajanderin kadun ja Hämeentien välisellä osuudella. Sen sijaan Kiistalantien hiekkatieosuutta Paavo Cajanderin kadun itäpuolella ei poisteta kansallisesta kaupunkipuistosta, sillä alue on puistoa ja varsin puistomaista katualuetta, vaikka lähitalojen asukkaat pysäköivätkin kadun varressa.

7. Puiston hoito ja käyttö

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu vuonna 2002 ja se on hyväksytty ympäristöministeriössä keuhällä 2003. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt tavoitteet "Asemanseutu ja radanvarsialueet" -aluekokonaisuuden kehittämistä ja hoitamisesta on jo pääosin toteutettu. Hoito- ja käyttösuunnitelma on tarkoitus päivittää seuraavan kansallisen kaupunkipuiston laajennuksen yhteydessä (valtuustoaloite 22.3.2016) ja siinä yhteydessä päivitetään myös kansalliseen kaupunkipuistoon jo kuuluvien alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. Samalla hoito- ja käyttösuunnitelmaan lisätään kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvien eri osa-alueiden MRL 68 §:n mukaisten erityisten arvojen kuvaus, mikä helpottaa jatkossa alueiden käytön suunnittelua ja kansallisen kaupunkipuiston arvojen ja ominaispiirteiden säilyttämistä.

8. Toteuttaminen ja kustannukset

Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen muuttaminen ei suoraan edellytä muutostoimenpiteitä kansallisen kaupunkipuiston alueella. Kansallisen kaupunkipuiston alueella noudatetaan ympäristöministeriön vahvistamaa voimassa olevaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Myöhemmin esimerkiksi kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen yhteydessä suunnitellaan yksityiskohtaisemmin Varikonniemen muinaismuistoalueen maisemanhoitoa, kunnostusta, varustusta ja kalustusta. Virkistysalueiden hoidossa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölajiesiintymien säilymisen edellytykset. Suurin osa alueesta tulee jatkossakin säilymään luonnonmukaisena hoidettuna virkistysalueena. Alue on muinaismuistolain nojalla suojeltu, mikä nostaa suunnittelu- ja toteutuskustannuksia. Myös sahan ja varikon rakennusten raunioiden säilyttäminen virkistysalueella vaikeuttaa alueen hoitoa ja sitä kautta kasvattaa kustannuksia. Viheralueen kehittäminen ja uudistaminen on kuitenkin mahdollista, kunhan tavoiteltavista toimenpiteistä neuvotellaan Museoviraston kanssa.

Luonnon- ja kulttuuriympäristön vaaliminen ja virkistyskäytön mahdollisuuksien parantaminen lisäävät alueen vetovoimaisuutta sekä tukevat virkistyskäyttöön ja matkailuun liittyvien elinkeinojen toimintaedellytyksiä. Ympäristön laatu ja virkistyskäytön mahdollisuudet edistävät ihmisten fyysistä ja psyykkistä terveyttä, millä on myös taloudellisia vaikutuksia. Hämeenlinnan kaupunki on käyttänyt kansallisessa kaupunkipuistossa sijaitseviin hankkeisiin vuosittain noin 300 000 euroa vuodesta 2002 lähtien, kuitenkin niin että vuonna 2014 on käytetty 151700 € ja vuonna 2015 on käytetty 143 000 €.